

TA'LIM DASTURLARI VA KASB STANDARTLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK

Saidova Feruzaxon Qobiljon qizi
Otaxonova Mavjudaxon Alijon qizi

O'zbekiston tumani 1-son kasb-hunar maktabi uslubchsi,
ishlab chiqarish ta'lim ustasi O'zbekiston tumani,
Farg'ona viloyati, O'zbekiston respublikasi

Annotatsiya: Kasb standartlari o'quv rejasi dastur yoki malaka talablarning barcha asosiy elementlarini belgilaydi. Milliy o'quv dasturlari spetsifikatsiyalari keng tarqalgan, ammo ularning aniqligi mamlakatga qarab farqlanadi, mazmuni va tafsilot darajasi. Ular kasb-hunar ta'limining poydevori, o'qituvchilar va ishlab chiqarish ta'lim ustalariga kasblarni o'qitish va o'rganishda spetsifikatsiya yoki ramka bo'lib xizmat qiladi, ba'zi mamlakatlarda "malaka spetsifikatsiyasi" kabi boshqa atamalar ham ishlatilishi mumkin. O'quv dasturlarida kutilayotgan natijalar o'quv natijalari sifatida ifodalanadi.

Kalit so'zlar: Kasb, kompetensiya, kvalifikatsiya, mutaxassislik, kasb standarti, malaka talab, o'quv dasturi, ta'lim dasturlari.

Professional ta'lim muassasalari uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 31 dekabrda PQ-4939-son qarorida belgilangan vazifalar ya'ni professional ta'lim muassasalarining ta'lim dasturlarini kasbiy standartlar asosida ishlab chiqishni samarali tashkil etish maqsadida Oliy ta'lim fan va innovatsiyalar vazirligi Professional ta'limni rivojlantirish instituti hamda professional ta'lim muassasa o'qituvchilari va ishlab chiqarish ta'lim ustalari hamkorlikda namunaviy o'quv rejalar, malaka talab va o'quv dasturlari ishlab chiqilmoqda.

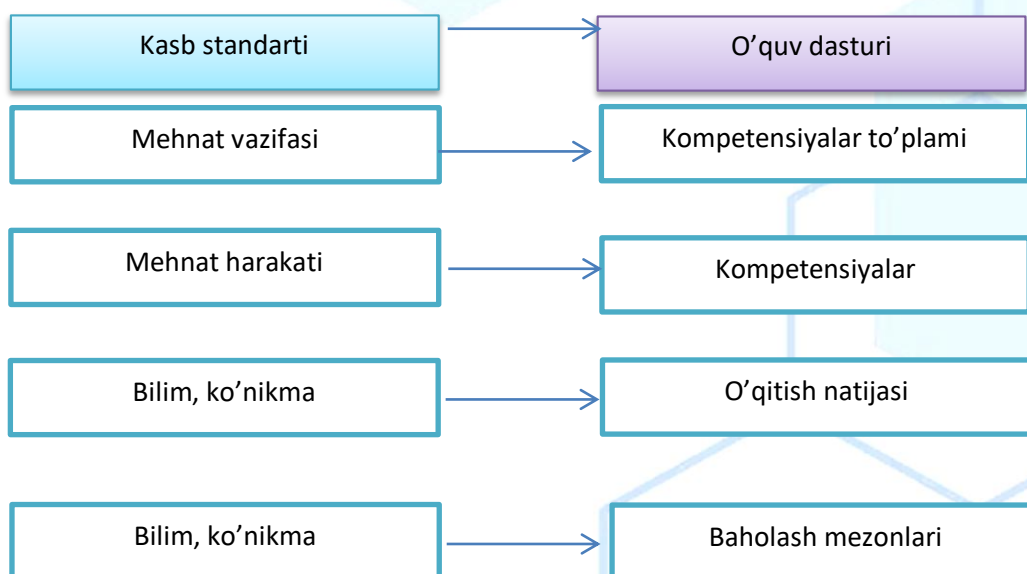
Ta'lim dasturi kasbiy standart asosida ishlab chiqiladi. Shu tariqa, ish beruvchilarning mutaxassislarga qo'yiladigan malaka talablari bo'yicha qarashlari ish beruvchilar tomonidan ishlab chiqilgan kasbiy standartda o'z aksini topadi. Shu bilan birga, ta'lim dasturini ishlab chiqishning bir qismi sifatida ish beruvchilar uchun, xususan, ish joyida o'qitish natijalari va mazmunini aniqlash va unga pedagogik yondashuv to'g'risida konsultatsiyalar tashkil etish zarur bo'ladi. Shu bilan birga, korxonalardagi real imkoniyatlarni hisobga olish kerak bo'ladi.

Kasbiy standartlar asosida o'quv dasturlarini ishlab chiqishda quyidagi jihatlarga e'tibor qaratish kerak:

- ta'lim dasturlari doirasida o'qitiladigan kasbning kvalifikatsiyalarga o'xshash yoki bir xil nomga ega bo'lgan bitta kasbiy standart mos bo'lishi mumkin;
- ta'lim dasturlari doirasida o'qitiladigan kvalifikatsiyaga kasbiy standartning faqat ma'lum bir qismi to'g'ri kelishi, ya'ni mehnat funktsiyalari/ vazifalari yoki bir qismi mos kelishi mumkin;
- ta'lim dasturi doirasida o'rgatiladigan kasbning kvalifikatsiyalarga bir nechta kasbiy standartlarga mos kelishi mumkin.

Ishchi guruh a'zolari ta'lim dasturlarini ishlab chiqishda kasbiy standartlarni qo'yidagi mezonlarga (kriteriyalarga) asoslangan holda tanlaydilar:

- kasbiy standartdagi (kasb standartining) malaka darajasi va mazmuni kasb mazmuni va nomiga mosligini;
- boshqa kasb standartlaridagi kasblarning mazmuni ta'lim dasturi ishlab chiqilayotgan kasb kvalifikatsiyasi malaka talablariga javob berishini aniqlash.

O'quv dasturlari bilan kasb standartlari o'rtasidagi bog'lik.

Ta'lim dasturlarini ishlab chiqish uchun kasbiy standartlarni tanlash juda muhim.

Kasb ta'lim dasturi va shu kasb bo'yicha ishlab chiqilgan kasbiy standart mazmuni bir-biridan farq qilishi mumkin, chunki kasb standartlari mehnat sohasida qo'llaniladigan ma'lum bir kvalifikatsiya (kasb yoki mutaxassislik) uchun ishlab chiqiladi (masalan pardoqlash ishlari ustasi, bo'yoqchi, g'isht teruvchi va boshqalar) ta'lim dasturlari esa "Professional ta'limning tayyorlov yo'nalishlari, kasblar va

mutaxassisliklar klassifiaktori" asosida ishlab chiqiladi. Bunda bitta kasb doriyasida unga aloqador bo'lgan bir nechta kvalifikatsiya bo'lishi evaziga ta'lim

dasturi mazmun va hajm jihatdan kasbiy standartdan farq qilishi mumkin. Masalan, pardoqlash, bo'yoq va g'isht terish ishlariga yo'naltirilgan keng profildagi quruvchi-usta va boshqalar.

Ta'lim dasturini ishlab chiqishning asosiy bosqichlari:

1. kasbiy kompetentsiyalarni aniqlash ya'ni kasbiy kompetentsiyalarni kasbiy standartdagi mehnat funktsiyasini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan mehnat harakatlari mazmuniga muvofiq belgilash;
2. kasbiy kompetentsiyalarni shakllantirish uchun zarur bilim va ko'nikmalar asosida o'qitish natijalari va o'quv (fan) modullarini aniqlash;
3. "O'qitish natijalari"ga erishilganlikni aniqlash uchun umumiy modul (fan) bo'yicha va har bir mavzu kesimida alohida "Baholash mezonlari"ni belgilash.

Ta'lim dasturlarini ishlab chiqishda soha mutaxassislar bilan birgalikda kasbiy standartning barcha mehnat funktsiyalari va mehnat faoliyatlari tahlil qilinadi. Chunki ishchi kasblarning kasbiy standartlari asosan barcha toifadagi malaka darajalari bo'yicha ishlab chiqilgan bo'ladi.

Professional ta'limning qaysi darajasi uchun ta'lim dasturlari ishlab chiqish maqsad qilingan bo'lsa, ushbu umumlashtirilgan mehnat funktsiyalarning tegishli mehnat funktsiyalariga doir malaka darajasi toifalari bo'yicha aniqlashtirib olinadi.

Ta'lim dasturlarini baholashning birinchi bosqichi ta'lim dasturini ishlab chiqish jarayonida amalga oshiriladi. Ushbu bosqichda ta'lim dasturi mazmunini ish beruvchilari bilan muvofiqlashtirish tartibini amalga oshiriladi. Malaka natijalarini muvofiqlashtirish tartibi ushbu malaka bo'yicha mutaxassislarni tayyorlashdan manfaatdor bo'lgan ish beruvchilar bilan amalga oshiriladi. Buning uchun mehnat funktsiyalari, vazifalari va harakatlari ro'yxati bilan anketalardan foydalanish tavsiya etiladi.

Ta'lim dasturi sifatini baholashning ikkinchi bosqichi mutaxassisliklar bo'yicha ish beruvchilar, metodistlar va kollej o'qituvchilari vakillaridan tashkil topgan O'quv metodik birlashmalar negizida tuzilgan ekspert komissiyasi tomonidan amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. "Kasb standartlari asosida ta'lim dasturlari ishlab chiqish bo'yicha" metodik qo'llanma. Toshkent 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 31.12.2020 yildagi PQ-4939-son. MALAKALARNI BAHOLASH TIZIMINI TUBDAN TAKOMILLASHTIRISH VA MEHNAT BOZORINI MALAKALI KADRLAR BILAN TA'MINLASH CHORA-TADBIRLARI TO'G'RISIDA.